*של חמשה ושל ששה ושל שמונה, ושל שבעה לא יעשה אפי' של שאר מיני מתכות רבי יוסי בר יהודה אומר אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי אמרו לו *משם ראייה שפודין של ברזל היו וחיפום בבעץ העשירו עשאום של כסף חזרו העשירו עשאום של זהב ושמשין שאי אפשר לעשות כמותן מי שרי והתניא* לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשיי המשמשין לפני במרום אמר אביי *לא אסרה תורה אלא *דמות ארבעה פנים בהדי הדדי אלא מעתה פרצוף אדם לחודיה תשתרי אלמה תניא כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם אמר *הונא בריה דרב אידי מפרקיה דאביי שמיעא לי "לא תעשון אתי" לא תעשון אותי ושאר שמשין מי שרי והא תניא "לא תעשון אתי" לא תעשון כדמות שמשיי המשמשין לפני במרום כגון אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שבמדור העליון, ושבמדור התחתון מי שרי והתניא "אשר בשמים" לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות "ממעל" לרבות מלאכי השרת תניא ההיא לעבדם אלעבדם אפילו שלשול קטן נמי!! אמר ה"נ דתניא "אשר בארץ" לרבות הרים וגבעות ימים ונהרות אפיקים ונאות "מתחת" לרבות שלשול קטן ועשיה גרידתא מי שרי והתניא "לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשיי המשמשין לפני בגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות שאני ר"ג דאחרים עשו לו אמר רב יהודה דאחרים עשו לו ורא"ל שמואל לרב יהודה *שיננא סמי עיניה דדין? אתם חותמו בולט-הוה-ומשום חשדא כדתניא שבעת-חותמו בולט אסור להניחה ומותר לחתום בה חותמו שוקע מותר להניחה ואסור לחתום בה אמר חיישינן לחשדא והא ההיא כי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא דהוה ביה אנדרטא והוו עיילי רב ושמואל ואבוה דשמואל ולוי ומצלו התם ולא חיישי לחשדא דבעי שאני אמר ר"ג יחיד הוא! מיתי דנשיא הוא שכיחי רבים גביה אבעית אימא דפרקים הוה ואבעית אימא להתלמד עבד-וכתיב לא תלמד לעשות"-*אבל אתה למד להבין ולהורות: מתני' מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח וערבית

שפודים של ברזל. הא דקרי ליה שפודים משום שלא היו גבוהים כשפודים ופרחים אלא מ"כ בלה והב כדאי' בהקומץ רבה (מנחות דף כח. ושם): **חוץ** מפרצוף אחד - תימה מאי קושיא דלמא הכא במולא וכדרבא דמוקי לה כר' יהודה בפ' כל הלמים (ע"ז דף מג. ושם) אבל עשייה שריא וי"ל דסוגיא דהכא כאבי ולית ליה דרבא ומוקי לה בעושה ולפ"ז מותר לעשות צורת אדם דקיימא לן כרבא לגבי דאביי ומיהו אין ראיה דבלא שום קושיא יכול רבא לדרוש לא תעשון אותי וכן תניא לקמן טבעת שחותמה שקוע אסור לחתום בה: **לא** תעשון אתי. וא"ת ומאי קאמר אלא דמות ארבעה פנים תיפוק ליה משום צורת אדם לחודיה וי"ל כי איכא אחר פרצופין עם אדם שרי טפי א"נ אם מלא צורת אדם אסור להשליש לד' פנים ומיהו קשיא דפרצוף אדם לחודיה תיפוק ליה מכרובים שעל הכפורת וי"ל דלא מקרו שמשיי וכרובים שבשמים לא בתבריה צורתם": **לא** אסרה תורה אלא שמשין שבמדור העליון. הכי תלת מילי דאביי לא הדר ביה בכל זמנא דטלה אמת וה"ק לא אסרה בשמשין של מטה אלא בית תבנית היכל ואכסדרה תבנית אולם ובשמשין התחתונים אסרה חמה ולבנה וכוכבים ובמדור העליון דמות ד' פנים: **ממעל** לרבות מלאכי השרת. למאי דסליק אדעתיה דאחירי בעשייה הוה מלי לאקשויי דמות שמשיי מלא תעשון נפקא: **שאני** ר"ג דאחרים עשו. ואע"ג דבכל מילי אמירה לנכרי שבות כדמוכח בפ"ב דמו"ק (דף יג.) ואפילו בדרבנן איכא שבות ובפרק האומר את הפועלים (ב"מ דף ל.) יש בעיא אי איכא שבות בלאו לא גבי חוסם פרה ודש בה הכא לא גזור משום מלוה וצריך ליזהר כשמלוין לנכרים ומתחמין החוב בחותם של שעוה שתלוי באגרת דלא פליג רבא ואם הנכרי מביא לו חותם מעצמו מותר: **סמי** עיניה דדין. אלמא אסור להשתמש שמא יחשדוהו שעשה ועבר על לא תעשון ור"ג אמי ליתסר ומשני כיון דחותמו בולט חיישינן לחשדא שמא יאמרו ע"ז הוא לכן לו אבל אחשדא דלא תעשון לא חיישינן ומפרש בה"ג דהיא דרב יהודה בטורת דרקון משום דתנן בפרק כל הלמים (ע"ז דף מב:) מלא כלים ועליהם טורת חמה ולבנה דרקון יוליכם ליס המלח ומפרש התם משום דהני חסיבי להו וה"ג חסיב מפי חשדא משאר: **והא** רבן גמליאל יחיד. תימה והא טורה דר"ג לא היתה בולטת וי"ל דמ"מ שייך בה חשדא דגבי לבנה לא חילוק כיון דאינה בולטת בדקיע: **ראינוהו** במזרח. היסנה וערבית במערב את החדשה עדי שקר הם דקיימא לן (לעיל כ:) כ"ד שני מיכסי סיהרא כך פירש בקונטרס בשם רבותיו והקשה מדקתני בברייתא פעמים שבא בתרוכה ואין לשון תרוכה וקלרה טופל כאן שהרי מתוך קוטבה היסנה נכסית מבני מערב כשהיא במזרח לפני חדושה ופירש בקונטרס דעל החדשה העידו ועדי שקר דקאמר רבי יוחנן בן טורי לפי שבי"ב שעות שביום אין ממהרת לבא מתוך המזרח לתוך המערב וע"ז קאמר פעמים שבא בתרוכה ושוהה לבא ודבר תימה הוא מאי ס"ד דר' יוחנן בן טורי למה לא תוכל ליתן בי"ב שעות כל רוח דרומית ועליון מקלה רוח מזרחית ומערבית עמו היסנן נראה יסן שחרית לא נראה חדש בין הערבים לא נראה יסן שחרית א"ל חייא בר אבא ולמה קבלם ר"ג שכן מסורת הוא מאבותיו פעמים שבא בתרוכה ופעמים מהלך בקלרה ותימה מי פליג המסורת מאבותיו דר"ג אהא דאמר לעיל בסוף פ"ק (דף כ:) כ"ד שני מיכסי סיהרא למאי נפקא מינה לאכאשי סהדי ומאמ"ש לחלק בשעות דיש שעות קטנות ביום כגון בתקופת טבת ויש שעות בינוניות כגון בימי ניסן ותשרי ויש גדולות כגון בתקופת תמוז ואי בקטנות או בבינוניות מיכסי סיהרא לבני מ"י תמני סרי מעתיקא ושית מחדתא מן הגדולות פעמים מכסיא פורתא כגון דבא בתרוכה פעמים דלא מכסיא כגון דבא בקלרה: לאורתא

ע"ז מ"ב. מנחות כח:

[שבת כט: וש"נ]

ע"ז מב.

[שם כל הסוגיא]

[בע"ז מב: אמ' רב יהודה בריה דרב יהושע ספ"ק' דרבי יהושע שמיע לי וע"ש מנ: וכרש"]

[ועי"ע מריבות תוספות יומא מד. ד"ה כרובים]

רבינו חננאל

אולם וחצר תבנית עזרה ושלחן תבנית שלחן שבהיכל. ומנורה תבנית מנורה בשבעה קנים. אבל עושה של ששה של שמונה. של שבעה לא יעשה אפילו של שאר מיני מתכות. אבל דמות לבנה שאי אפשר לו לאדם לעשות לבנה לא אסרה תורה. ואקשינן תוב והתניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשיי המשמשין לפני במרום וכי אפשר לאדם לעשות דמות חיות הקודש. ופריק אביי לא אסרה תורה אלא דמות ד' פנים כאחד. אי הכי פרצוף אדם לחודיה לשתרי אלמה תניא כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם. ואסיקנא לא תעשון אותי פי' לא תעשון אותי כגון דמות אדם שאני מראה לנביאים בחזיונם. כדכתיב ביחזקאל דמות כמראה אדם עליו מלמעל' (אתי). והתניא בהדיא אשר בשמים לרבות חמה ולבנה כו' ודחינן [כי] תניא היא לעבדם היא דתניא ואשר במים מתחת לארץ לא תשתחוה להם ולא תעבדם לרבות שלשל קטן. ועשייה בלא לעבדם שרי והתניא לא תעשון אתי פי' כל שמשין שאתי כגון חמה ולבנה כו'. ופריקנן הוא עצמו אסור לעשות אבל אחרים לא ור"ג אחרים עשו לו. ואסיקנא אם הוא כגון טבעת וחותמו בולם אסור משום חשדא. ומי חיישינן לחשדא והא ההיא אנדרטא. פירוש צורת איש דהוה קאי בכנישתא דשף יתב בנהרדעא והוו עיילי רב ושמואל ואבוה דשמואל ולוי ומצלי התם. ופריקנן רבים שאני. כלומר במקום שיש רבים לא חיישינן לחשדא. ור"ג נמי כיון דנשיא הוא רבים שכיחי גביה ולאו יחיד הוא. איכא דאמרי דמות צורת לבנה של חוליות היתה איכא דאמרי להתלמד מותר שנאמר לא

נוסחאות

ב' מ"ד"ט. ובדפ"ר ל"ג תבן ד"ד מפוקפקת בקיצור המלה בינונית וצריכה לבאר אחרים

שאות כ:ב

לא תעשון אותי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם

שאות כ:ד

לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ

ברכות ט. וש"נ

של ממש. גרות: ושל ששה. גרות: ואפילו של שאר מיני מתכות. לפי שכיולא בהן כשירה לפנים כדתניא (מנחות דף כח:) ועשית מטרת כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה חזר וכלל מה הפרט משורש של מתכת אף כל של מתכת: **אף של עץ לא יעשה.** שכיולא בה כשירה תורה אור לפנים דר' יוסי בר' יהודה דרים ליה לקרא ברבוי ומעוטי מאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט מיעט חרס והכי מפרש לה במנחות (שם): **כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי.** כשגברה ידם על היונים והוליאום מירושלים וטיהרו את המקדש והיו עניים ולא יכלו לעשותה של זהב: **בבעץ.** שטייכ"ו בלע"ז: **דמות ארבעה פנים.** שמות לגוף אחד כעין חיות הקדש דהייכו "לאפי" שכסא כבוד רכוב עליהן: **פרצוף אדם לחודיה תשתרי.** שהרי הוא אחד מהן בחיות ואפ"ה אמר עד דאיכא סולהו בהדי הדדי: **שבמדור העליון.** ברקיע שביעי דדייקינן "לאפי" אבל חמה ולבנה וכוכבים ומזלות במדור התחתון-הן, ברקיע השני כדאמרינן במסכת חגיגה (דף יב:): **שלשול.** תולעת: **אפיקים.** מולאי מים כיבורי"ם בלע"ז: **נאות.** נכרים: **והא רב יהודה.** שהיתה לו טורה בטבעתו ואחרים עשאוה וא"ל שמואל דיסקליה מינה: **סמי עיניה.** כלומר הסתם טורתו: **ומשום חשדא.** שלא יאמרו ע"ז היא לו: **אסור להניחה.** באצבעו: **ומותר לחתום בה.** שחתימתה שוקעת: **וכשחותמה שקוע.** חתימה בולטת חותמה בולט המתכת חרות סביב סביב והטורה עומדת כמות שהיא חותמה שוקעת שהטורה חקוקה וחרוטה במתכת: **דשף ויתיב בנהרדעא.** מקום הוא ויש פוחרין שחרב וחזר ובנה ותמיד היתה שכינה מטיה שם ויכניה וגלוחו בגאוהו שנשאו עמהם מאבני ירושלים ועליהם נאמר (תהלים קב) כי רצו עבדיך את אבניה: **אנדרטא.** לשם דמות המלך: **ואם ר"ג יחיד הוא.** וניחוש נמי לחשדא: **מתני' מעשה שבאו שנים כו': ראינוהו שחרית במזרח וערבית** ⊕ את היסנה:

מעתיקא ושית מחדתא מן הגדולות פעמים מכסיא פורתא כגון דבא בתרוכה פעמים דלא מכסיא כגון דבא בקלרה: לאורתא